S V A N D A M M S M A N N E N

av Andreas Kärngard

Gruvan, Jämtland. 24 april 2022.

Denna berättelse är skriven av mig, ovanstående, och alla rättigheter tillhör densamme.
Nyttjande utan mitt godkännande är ej tillåtet.

www.karngard.se

Den svala oktoberluften omsluter den lilla parken. Träden på dammens södra sida har för länge sedan tappat sina blad och de nakna grenverken spretar likt hårda förvridna armar. Spretandes i alla riktningar, till synes lika planlöst som rörelsemönstret hos den gänglige mannen med den smutsigt gula toppluvan. Han som kom att fånga Antons intresse.

Anton som arbetade extra på grillen hade varit ute och rökt då han först lagt märke till honom. Han hade trott att mannen tappat någonting i vattnet; en mobiltelefon kanske. Mannen hade suttit på huk med fingrarna i vattnet, men när Anton noterat att ansiktet istället varit vänt rakt ut i riktning mot vattnet hade han blivit osäker. Den okände mannen hade fortsatt sitta så en bra stund. Anton hade försökt se vad det var mannen såg. Men det enda som fanns där ute i dammen förutom näckrosor och alger var några grågröna änder eller vad det nu var för något. Till slut hade Anton blivit tvungen att gå tillbaka in för att arbeta. Episoden hade dröjt sig kvar och när hamburgarna fräste på stekbordet funderade han.

Ända sedan den dagen roade han sig med att kolla vad mannen höll på med. Det var bara en oskyldig förströelse, någonting att fördriva tiden med när han rökte.

Vissa gånger rörde sig mannen inne bland träden, andra satt han stilla på någon av alla de bänkar som stod uppställda kring dammen. Alltid med ansiktet vänt ut mot vattnet. Det var fåglarna han såg på, Anton hade förlikat sig med idén, men det var någonting med det som störde honom; att man kunde vara intresserad av dem förstod han, men att dag ut och dag in betrakta dem tedde sig märkligt, snudd på osunt.

En eftermiddag, när Anton just slutat och varit på väg i riktning mot busshållplatsen, hade han nästan sprungit på honom. Mannen hade stått och tryckt bakom en buske i parkens borte ände. Anton hade överraskat honom. Den gula mössan hade åkt av och landat i löven nedanför fötterna. Exakt varför Anton gjorde det visste han inte - kanske var det av nyfikenhet, kanske av frustration - men när Anton plockat upp mössan, gett den till honom och bett om ursäkt för sin framfart hade det farit ur honom.

"Jag arbetar där borta", han hade pekat i riktning mot kiosken och sedan fortsatt "och jag har inte kunnat låta bli att notera hur du så ofta står och blickar ut mot vattnet. Vad är det du tittar på?" Mannen hade, med vänlig röst, stilla och sakligt svarat: "Ser du svanarna där ute?"

Mannen hade talat mjuk finlandssvenska. Förbluffat hade Anton nickat, han hade aldrig tidigare sett dem. "Det kanske låter egendomligt för dig", han hade pausat, satt mössan på huvudet och vänt ansiktet mot dammen innan han fortsatt. "men jag är övertygad om att det är.. något *fel* med dem."

Om det inte varit för mannens lugna och allvarliga tonfall hade Anton kanske skrattat, nu gjorde han inte det. Istället blev han stum, kände sig dum. Där stod han mot bättre vetande och språkade med någon som uppenbart inte kunde vara riktigt klok.

Vad han svarat - eller om han ens gjort det - är ingenting han i efterhand kan minnas.

Något fel på svanarna. Det hade låtit så fånigt - hade han försökt säga att han trodde de var sjuka?

Istället för att kika efter mannen började nu Anton speja ut över vattnet. För att förstå. Det fanns två svanar i dammen, om de alltid varit där kunde han inte säkert veta. Anton hade nog aldrig tagit någon notis om dem. En hona och en hane var det. Svanar levde i parförhållanden, det hade han läst sig till någon gång. Svanarna i dammen var som svanar han tidigare sett; stora praktfulla fåglar i vit fjäderdräkt. Men att det skulle vara något fel på dem? Nej det kunde Anton inte tro. Förklaringen var nog snarare som förklaringar så ofta är - enkla. Och så var det någonting med utstrålningen hos mannen som känts märklig. Nej, mannen hade nog inte alla hästar i stallet.

Ändå kunde han inte låta bli med att fortsätta betrakta dem. När solen gick ned fram mot eftermiddagen badade de i en drömsk lyster.

Anton hade arbetat från tidig morgon. Nu stod han å drog i sig gifterna från cancerpinnen under arbetsdagens sista rökpaus. Om knappt en timme var det dags att runda av och bege sig hemåt. Solen höll på att försvinna och svanarna.. svanarna "Fan!" svor han då cigaretten plötsligt brände honom på långfingret. Han släppte den kvickt och såg ned på fingret. Stoppade det i munnen. Därefter lyfte han blicken. Där låg de. Anton blinkade till, såg återigen på dem. Stilla mitt ute i vattnet låg de, majestätiska men inte längre med samma skimmer. Han återvände in till stekoset.

Med tiden blev Anton mer och mer övertygad; det var alls inget fel med svanarna. Var det någonting annorlunda med dem så var det snarast tvärtom; de skred fram med en otrolig grace. Och från att tidigare inte sett dem kunde han nu komma på sig själv med att dagdrömma sig bort. Fundera på hur dant det var att vara svan. Leva så enkelt, till synes utan krav och brister. Svanarna var

utan tvekan de som var parkens riktiga pärla, pärlor - allt annat kändes plötsligt så smutsigt; de bruna löven som virvlade runt över parkens ovårdade gräsmattor och de snoriga ungarna som skrek och kastade godispapper omkring sig. Han fimpade cigaretten och fick upp en ny. I bakgrunden hördes arga rop och stoj. Parken var en miljö ovärdig sådana magnifika varelser. Något *fel* med dem? Han tänkte på mannens ord och fnös.

Veckorna gick och när det en kväll ringde på mobiltelefonen var det med frågande min Anton tryckte på svara. När han lagt på hade pannan sjunkit i djupa veck. Oförstående, med mobilen i ena handen, stirrade han in i lägenhetens grå vägg. Han kunde inte begripa vad grillkioskens ägare talat om. Det hade förekommit klagomål på betjäningen. Chefen hade undrat om han ville behålla jobbet. Så klart ville Anton behålla jobbet, vad menade han?

Han hade nämnt något om ett *fimparnas Mount Everest* och avslutat med att påminna om att det fanns fler som kunde vända hamburgare, ja om nu Anton var mer intresserad av att röka.

Nu klockade han ju inte sina raster ned på hundradelens sekund så visst, kanske hade han slarvat lite men kom igen "klagomål på betjäningen"?

Nästa dag var han tidigt uppe. Hade stämt träff med sin bror inne på caféet. Istället för att åka till centrum hoppade han av vid parken. Klockan var inte ens elva så han hade gott om tid. Meteorologerna hade utlovat soligt väder, men tecken på något sådant kunde han inte se. Svanarna letade mat. Han tyckte om att se på när de gjorde det.

"Men tjenare Anton! Vad gör du här?" Det var Kristoffer. Plötsligt stod han bara där. Anton hade inte hört dörren öppnas. "Vad menar du?" Anton såg på kollegan med frågande blick. "Nej jag blev bara förvånad att se dig här. Du jobbar väl inte i dag?" Anton tyckte inte om frågan, det låg något nyfiket i den. "Jag hade

vägarna förbi." Kristoffer brast ut i skratt. De båda grabbarna rökte var sin cigarett och under en lång stund sades ingenting.

Anton såg sig om, trots att det var helg var parken nästintill folktom. Det var väl vädret, korvar och våta gräsmattor i all ära men folk föredrog väl att hålla sig inne. Utan att slita blicken från vattnet öppnade han munnen. "Är det inte konstigt? Jag har jobbat här i snart ett år utan att lägga märke till dem." Kristoffer som satt på tröskeln lyfte blicken från mobiltelefonen och såg mot Anton. "Vilka då?" Han hade inte sett dem, tänkte Anton. Nej varför skulle han det. "Svanarna" svarade han. "Svanarna? Vilka svanar?" Kristoffer lät inte alls intresserad. "Precis. Det är just det jag menar; man tänker ju inte på dem. Eller hur? Men sedan.." Han höll fortfarande ansiktet i samma riktning men hade tystnat. Som om han ångrat sig en smula. "Ja? *Men sedan* vadå?" Tonen var en annan nu, inte irriterad - men otålig. "Glöm det. Jag menar bara att de är fina. Fina och eleganta djur liksom. Underskattade." Kristoffer betraktade sin kollega en stund. "Nä, nu måste jag tillbaka in. Vi ses!"

När Anton väl vänt huvudet för att svara hade Kristoffer redan hunnit stänga dörren.

Anton tände en till cigarett, stoppade ned tändaren i jeansfickan och såg ut mot vattnet. De hade flyttat på sig och eftersom de inte låg där de hade gjort tog det en stund innan han såg dem. Genast förstod han att något var fel; de tycktes oroliga, störda av något.

I nästa stund fick han förklaringen; mannen med den gula mössan hade tagit sig ut i vattnet. Han *vadade* ut i dammen. Rörde sig sakta i riktning mot svanarna. Mannen höll någonting i händerna. På några sekunder hade Anton hunnit ut på gräsmattan bakom kiosken. Med raska kliv joggade han bort i riktning mot den östra delen av dammen. Under tiden försökte Anton hålla mannen under uppsikt. När han hunnit halvvägs fram till stället där mannen vadat ut från upptäckte Anton plötsligt att mannen

stannat upp. Ja, nu rörde sig mannen inte längre mot svanarna. Avståndet mellan honom och dem tycktes istället öka. Anton stannade upp. Kanske hade svanarna tagit till flykt? Det han först hållit i midjehöjd höll han nu istället framför ansiktet. Nu såg Anton att det var en kamera. Han förblev stående plötsligt osäker på hur han skulle agera.

Den gula mössan där ute började plötsligt röra sig tillbaka mot strandkanten. Anton vände, knallade bort mot några bänkar där han slog sig ned. Blickade ut mot vattnet. *Kände* med svanarna. Förbannade mannen som ofredat dem. Något *fel* på dem? Anton förstod nog vem det var något fel på.

Den eftermiddagen ägnade han all tid på att försöka få tag i någon på parkförvaltningen. Men någon sådan tycktes inte existera. Kunde det verkligen vara så? Fanns ingen som värnade om parken? Han fann ett nummer till kommunkontoret som han ringde, men där tycktes man inte förstå hans oro. Till slut hade Anton gett upp.

Mannens fräckhet och totala avsaknad av respekt inför djuren tycktes inte känna några gränser. Trots att Anton försökte hålla sig nära dammen så ofta det gick var dammen så pass stor att det var omöjligt att bevaka hela. En dag när Anton strosat runt dammen hade han funnit en gummijolle i bortre änden där dammen smalnar av. Den hade legat gömd i en vassrugge.

När svanarnas svarta ögonen ser rätt in i hans är det som om Anton börjar sväva. Känslan som fyller honom varje gång det sker går inte att sätta ord på. Budskapet är enkelt.

Chefen har ringt några gånger under veckorna som gått men Anton har inte brytt sig om att svara, sådana som han skulle ändå aldrig förstå.

I tidningarna kom han att kallas *Svandammsmannen*. Många är de som berättat hur han ofta setts jogga runt dammen och att han uppträtt hotfullt mot såväl vuxna som barn. Han sägs

ha skrikit åt dem att hålla sig borta från svanarna. Tre personer; en tonåring och ett medelålders par bevittnade hur han till slut, en eftermiddag i slutet av oktober, i vilt raseri med ett knivformat tillhygge högg en ornitolog i ryggen. Denne - en äldre man med finländskt ursprung - avled innan ambulans hunnit fram till platsen. Förövarens öknamn till trots har några svanar aldrig någonsin siktats i eller kring dammen.

Då och då händer det fortfarande att ungdomar ropar "Håll er borta från svanarna" för att sedan skrattande peka ut mot de stora guppande bojarna i frigolit.